

SZAKOSZTÁLYI ÉRTESETŐ.

Szakosztályunk f. hó 10-ikén tartotta meg évi zárulását, melyet dr. Felméri Lajos alelnök következő beszéddel nyitott meg:

Tisztelt közgyűlés!

Szakosztályunk múlt évi zajtalan működésével fogunk ezúttal beszámolni. Szándékosan mondék zajtalan, mert hiszen a bölcsélet-, nyelv- és történelemtudományok még sehol sem jutottak oda, s aligha fognak oda jutni, hogy az u. n. nagy közönség tóduljon hozzájuk. A most említett tudománycsoport aligha lesz valaha ideálja a nagy közönségnek; épen azért azt bátran aristokratikus természetűnek mondhatni. Ezzel szemben a természettudományok demokratikus jelleműek s hozzájuk, mint olyanokhoz, nem ok nélkül vonzódik a nagy közönség. Hiszen az a teméntelen gép és új találmányú eszköz, mely a legterjedelmesebb gyárakon és műhelyeken kezdve le a legszerényebb konyháig, ma már mindenütt közkézen forog: megannyi megfejtett mechanikai problema, a fizikának mondhatni ugyanannyi kézzel fogható része. Így mindennapiakká és közkézen forgókká a mi szakosztályunk tudománykörei sohasem lehetnek. Nem lehetnek már annál fogva sem, mert a velők foglalkozót első sorban is arra kényszerítik, hogy figyelmét a múltra, vagy az emberi szellem legfinomabb működéseire, s a szív csodás természeti emoióira irányozza. Egyszóval a mentől mélyebben beható reflexiót igénylik e tudománykörök, holott a természettudományok megelégesznek a külre irányzott figyelemsugárral és az ép érzékkel, melyeket aztán el is bírnak foglalni látványos, mutatós, csodás, egyszóval „érdekes“ tüneményekkel, — elkezdve a villamosság és delezesség elvein, le a vegytan és bakteriologia kép-mutatásáig. Jellemezzünk egy szóval, s mondjuk ki, hogy a természettudományok gyakorlati találmányaikkal a figyelmet a hasznosra, az élvezetesre, szóval az élet kényelmi oldalára fordítják; ellenben a történelmi tudományok az egyesek, s a kis- és nagy háznépek: a családok és nemzetek világnézetére, szellemi és erkölcsi vonására, cselekedeteik titkos rugóira, erkölcsi és vallásos érzetök fejlettségére, traditioikra stb. irányozzák a figyelmet. S ugyan ki nek volna kedve a nagy közönség tagjai közül, a történelmi vagy nyelvészeti analysis halvány mécsvilága mellett az elmúlt idők sötétjében s a rég eltűnt dicsőség romjai között keresgélni, a midőn a természettudományok villamos világítása mellett szemlélheti a szabad szemmel látható és nem-látható világ csodás tüneményeit?

Távol legyen tőlem, mintha az előre bocsátott pár megjegyzéssel vád alá akarnám helyezni a természettudományokat, vagy azoknak a művelőit: hiszen egy oly egyesület, mint Muzeumunk, mely a hazai föld ismertetését tűzte célul: nélkülök teljességgel el sem lehet; hanem csak rá akartam mutatni szakosztályunk munkásságának természetére s arra, hogy oly egyesület, mely magát első sorban nemzetinek nevezi, s melyet nehéz időkben a hazafi lelkesedés hozott létre: talán minden nélkül ellehet, de nem lehet el oly szakosztály nélkül, mely a bölcséleti tudományokat műveli. Az országnak nevezett földterület boldogulását nagy mértékben előmozdíthatja annak ásvány-, növény- és állatországa; ámde e földterületen lakó nemzet élete valami egyébhez, valami magasabb rendűhöz fűződik. Ha valaha igaz volt, ma valóban igaz az, hogy a nemzet történelmében, tradícióiban, szokásaiban, régi erkölceiben, vallásában s műemlékeiben él. Él legkivált nyelvében, hiszen a körül, mint központ körül jegezesednek legnemesebb érzelmeink, vágyaink; sajátos észjárásunknak, egyéni gondolkodásunknak ez a műhelye; ez a nemzeti geniusznak a tüzhelye, s a nemzeti művelődésnek a zászlóvivője.

Valóban mindig filozófáló szellem adott haladásra lökést a lomha századoknak; s mindig a bölcselő elme gyűjtött és fog gyűjtani világosságot a tények miriádjai között. E nélkül a tények gyűjtésével és regisztrálásával foglalkozó szakember a hangyához hasonlít, mely hozott zsákmányával minden pillanatban eltéved, vagy tapogatózva botorkál.

Épen annál fogva, mert szakosztályunk a magasabb értelemben vett természettudománnyal, az emberi szellem és szív legmagasabb nyilvánulásaival foglalkozik: nagyon természetesnek találok, hogy aránylag e szakosztályban kevesen vagyunk, mert ismétlem, hogy az emberi jellem magasabb vonásainak, szellemünk par excellence human működésének elemzése, földerítése s a tények filozófiai rendszerezése nem csak a mi kis nemzetcsaládunkban, hanem még a nagy nemzeteknél is, csak a kevesek, mondhatni a választottak számára való munka és élvezet.

De van egy másik szempont is, mely szakosztályunk eddigi munkáját igazolja, sőt minket továbbra is kitartó tevékenységre serkent. És ez abban áll, hogy munkásságunkkal és annak látható kifejezésével, kiadványainkkal sikerült immár megmutatnunk, hogy mi is erősomót alkotunk, olyat, a minőre nagy számmal lenne szükség e hazában, hogy a nemzet organismusában a centralizációra való nagymérvű törekvés miatt, a központi vértörlődés és a vidéki szellemi pangás beteg állapotának eleje vétessek. Az ily tudományos központok volnának arra való, hogy terjesztői legyenek annak a „magasabb általános műveltségnek“, melyet középoktatásunk törvénybe ígatott ugyan, de a mely épen tanrendszerünk utilitárius természete miatt, — úgy hiszem — még igen sokáig, — iskolázásunk szellemének megújulásáig, csak holt betűnek fog maradni.

E megjegyzések előrebocsátása után, évről gyűlésünket megnyitottnak nyilvánítom.

Az élénk éljenzéssel fogadott beszéd után a titkár a választmány itt következő jelentését olvasta fel:

Tisztelt közgyűlés!

Szakosztályunk a most bezáruló évben is folytató az azt a nem sok zaj után törekvő, de komolyan értett és hatályos munkát, melyet a múltban elkezdett volt. Kellő alkalmat szolgáltatott tagjainak, hogy tudományos buvárlataik eredményeivel kölcsönösen megismerkedjenek; módot nyújtott arra, hogy amaz eredmények kiadványaink útján szélesebb körben is terjedjenek. Sajnáltni való azonban, hogy a mondottak inkább csak a helybeli tagokra vonatkoznak, mert vidéki tagtársaink a lefolyt évben teljesen távol tartották magukat a közös munkától. Pedig szakosztályunknak egyebek közt az is üdvös hivatása volna, hogy segítsen azon nehézségeken, a melyeket a vidéki fejledező erők bemutatása elé a fővárosi sajtó gördít. A választmány a maga részéről előzékenységgel fogadná nem helybeli tagtársaink részvételét, s az érdemes műveket örömmel értékesítené kiadványainkban.

Rátérve a lefolyt év történetének egyes adataira, mindenek előtt sajnálattal kell megemlékeznünk arról, hogy nagyérdemű elnökünk dr. Hóman Ottó, a budapest-vidéki tankerület kir. főigazgatójává nevezetve ki, az elnökségtől, melyet annyi buzgalommal és sikerrel töltött be, megvált. A választmány határozatából az elnöki teendőket a mai napig, midőn a T. Szakosztálynak alkalmá lesz a megürült tisztséget betölteni, az alelnök látta el.

A tagok száma nem apadott ugyan, de nem is sokkal növekedett. Azok közül ugyanis, kik mint muzeum-egyleti tagok sorakoztak, kilépett egy, helyébe lépett viszont egy. A szakosztály helybeli tagjai közül egy muzeum-egyleti taggá lett, s mint ilyen sorakozott a szakosztályba. Ennek tagjaivá újonnan megválasztott három, kikhez számítandó még a múlt zárulésán megválasztott egy tag. Nem helybeli tagjaink, kik az első évben csatlakoztak, bár nem mindnyájan tettek eleget tagsági kötelezettségüknek, de kiadványainkat elfogadták, s így mind tagoknak tekinthetők. Ennélfogva a létszám következő volt:

a muzeum-egyleti tagok közül sorakozott	18
helybeli tag	25
nem helybeli tag	40
Összesen	83

A szakosztály főműködése szakülésein nyilvánult. Ilyen, minthogy az ez évi működés 1885. február havával kezdődött s hátráltató hatással volt elnökünk kényszerű távolléte, csak nyolcz tartatott. Ezekben 8 tag olvasott fel 11 művet, melyek közül 1 bölcséleti, 3 aesthetikai, 1 neveléstani, 1 nyelvészeti, 3 történelmi és 2 irodalomtörténelmi volt. Kilencz közülök szerzőik által kiadásra ajánlatván fel, a választmány

birálata alapján 8 már kinyomatott kiadványainkban. Megjelent ezekben azon emlékbeszéd is, melyet dr. Finály Henrik tagtárs Nagy Péter, az Erd. Muz.-Egylet volt alelnöke felett az egylet közgyűlésén mondott volt.

Kiadványainkból ez évben eddig három füzet jelent meg, tizenhat és féllíval. A kötelek 20 ivből hiányzó három és fél iv tartalma meg lévén állapítva, mint az 1885-ik évre szóló illetmény, rövid idő alatt szétküldhető lesz.

Kiadványainkból szétküldetett helyben és az ország különböző részeibe:

tagoknak	83 példány.
előfizetőknek	2 " "
muz.-egyl. tagoknak, kik ugyan nem tagjai a szakosztálynak, de az alapszabályok értelmében igényt tartanak kiadványainkra	48 " "
helybeli lapoknak és intézeteknek	7 tiszt. péld.
budapesti lapoknak	17 " "
kitűnőségeknek	2 " "
egy vidéki társulatnak	1 csere "

Összesen 160 példány.

Kebli zárt ülésünk kettő volt, tagválasztás végett.

A választmány hat ülésen intézte a folyó ügyeket.

A szakosztálynak nem lévén külön pénztárnoka, pénzügyeinket az idén is az elnök, illetőleg az alelnök kezelte.

A választmány elé terjesztett és minden tételében helyesnek talált számadás részletes adatait főbb tételekben összegezve, a szakosztálynak 1885. jan. 25-ikétől kezdve 1886. jan. 8-ikáig következő bevételei és kiadásai voltak:

I. B e v é t e l.

1. Pénztári maradvány a múlt évről	276 frt 90 kr.
2. A Muzem-Egylettől az 1885-iki átalány	1000 " — "
3. Tagsági és előfizetési díjakból	89 " — "
4. 2 péld. Altenberger-codex kedvezményes árában	4 " — "
5. Intercalaris kamatok	20 " 70 "

Összesen 1390 frt 60 kr.

II. K i a d á s.

1. A kiadványok I. köt. 4. füz. és II. köt. 1—3. füzeteinek nyomdai költsége	507 frt 50 kr.
2. Ugyanazok írói tiszteletdíja	518 " 75 "
3. Két fénynyomat az Altenberger-codexhez	49 " 57 "
4. Az Altenberger-codex kiadásáért járó tiszteletdíj második fele	197 " 50 "
5. Irodai költség	8 " 15 "
6. Postai "	6 " 96 "
7. Szolga díjazása	20 " — "

Összesen 1308 frt 43 kr.

III. Pénztári maradvány: 82 frt 17 kr.

E pénztári kimutatásra vonatkozólag megjegyzendő, hogy a negyedik füzet költségének nagyobb része azért megy fedezetlenül át a jövő költségvetés terhére, mert

a) míg a tagsági és előfizetési díjakban 150 frt irányoztatott elő, csak 89 frt folyt be.

b) az egyes füzetek árából előirányzott 10 frtból, továbbá 100 példány Altenberger-codex után remélt 268 frtból még semmi sem folyt be, mivel az illető bizományosok csak 1886. áprilisében számolhatnak el az átvett példányokról.

Ennélfogva úgy a tagokhoz intézendő felhívás következtében remélhetőleg befolyó hátralékos díjak, mint kiadványaink után várandó jövedelem biztos fedezni fogják a fenn jelzett hiányt.

A muz. egyl. pénztári részletes elszámolása az 1884. és 1885. évekre befizetett és be nem fizetett tagdíjakról a választmány határozatából kiadványaink következő füzetének borítékán fog közzététetni.

Kolozsvárt, 1886. január 8.

Dr. Schilling Lajos
szakoszt., titkár.

A pénztári számadások megvizsgálására, valamint a választmány által az 1886-ik évre egybeállított költségvetés iránti javaslattételre bizottság küldetvén ki dr. Farkas Lajos és Fazakas József személyében, dr. Csernátoni Gyula „A Refrainről” írt nagyobb terjedelmű művének egyik érdekes részét olvasta fel.

Szerző főképp Grube elméletét czáfolva, kimutató, hogy a refraint tisztán pszichológiai tünetnyeknek kell tartani, a mely sem egy ország, sem egy nemzet kizárólagos sajátja nem lehet, hanem az emberi kedély közös tulajdonságaiból veszi származását. Ennek következtében eredetét nem történelmi úton kell levezetni, mint a hogy Grube teszi, hanem lélektanilag kutatni.

A tetszéssel fogadott felolvasás után dr. Farkas Lajos a pénztár megvizsgálására kiküldött bizottság nevében jelenté, hogy a bizottság a szakosztálynak az elnök, illetőleg az alelnök által vezetett és a választmány által megvizsgált és lezárt pénztári számadásait az 1885. évre vonatkozólag minden tételében helyeseknek és kifogástalanoknak találta, a választmány jövő évi költségvetését pedig elfogadásra ajánlja.

Ennélfogva a választmány fölmentetik a további számadás kötelezettsége alól és az indítványozott költségvetés a következő tételekkel elfogadtatik:

I. B e v é t e l.

1. Pénztári maradvány	82 frt 17 kr.
2. Átalány az Erd. Múzeum-Egylettől	1000 „ — „
3. Tagsági és előfizetési díjakból	100 „ — „
4. Egyes füzetek árából	10 „ — „
5. Intercalaris kamatokból	20 „ — „
6. 100 péld. Altenberger-codex eladásából remélhető 268	„ — „

Összesen 1480 frt 17 kr.

II. K i a d á s.

1. Az 1885-iki illetmény IV. füzete	190	frt	—	kr.
2. Az 1886-iki kiadványokra	1225	„	17	„
3. Irodai költség	10	„	—	„
4. Postai „	15	„	—	„
5. Szolga díjazása	20	„	—	„
6. Vegyes kiadás	20	„	—	„

Összesen 1480 frt 17 kr.

Ezzel az 1885-ik évre választott tisztviselők és választmányi tagok megbízatása lejárván, elnök a maga és tisztársai nevében köszönetet mond a beléjük helyezett bizalomért s bejelenti mindnyájuk visszalépését. Mire a szakosztály a szabályzat követelte titkos szavazás útján, volt tisztviselőit újlag megjutalmazza bizalmával, a távozás következtében történt üresedést dr. Szász Béla tud. egyet. ny. r. tanár megválasztásával töltvén ki, úgy, hogy a Szabó Sámuel elnöklete alatt lefolyt szavazás eredménye ez:

Elnök: dr. Felméri Lajos.

Alelnök: dr. Szamosi János.

Titkár: dr. Schilling Lajos.

Választmányi tagok: dr. Ferenczi Zoltán, dr. Hegedüs István és dr. Szász Béla.

Kolozsvárt, 1886. jan. 10.

A titkár.